

Продовжується процес поновлення і реставрації втрачених елементів внутрішнього сакрально-мистецького оздоблення. З'являються зразки високого рівня у різьбярстві іконостасів, зокрема іконостас у Юріївській церкві василіянського монастиря в м. Червонограді, виготовлений місцевими майстрами. Суцільне дерев'яне прозоре плетиво має композицію, в якій виділяються прозорі, злегка закручені різьбою колонки та різьблений мотив з грона і листочків винограду.

Відбувається процес реставрації, а також очищення сакральних споруд від елементів вандалізму, наприклад, церкви Святоонофріївського монастиря в м. Добромилі з розділеним залізобетонним перекриттям на два рівні внутрішнім простором. Сьогодні монастирський храм відновлено. Капітальні реставраційні роботи виконували, як правило, місцеві майстри.

Елементи фортифікаційного призначення, що збереглися в значній частині монастирів (оборонні башти та ін.), реконструюють з врахуванням можливостей щодо пристосування для сучасних потреб. Це є підставою для того, щоб надалі становлення василіянських монастирів пов'язувати не тільки з розбудовою, а й із повною реставрацією, рахуючи й оборонні споруди (монастир у Крехові).

Виразною тенденцією в сучасних монастирях є збереження в процесі реконструкції елементів і форм більш ранніх періодів і зовсім старовинних. Отже, образ сучасних історичних монастирів – це синтез архітектурних і мистецьких форм різних періодів, доповнених колоритом фактури їхніх поверхонь і подихом минулих епох.

УДК 725.8

В.А. Шуляр

Національний університет “Львівська політехніка”
кафедра дизайну та архітектурного середовища

ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧІ КОМПЛЕКСИ – ОКРЕМИЙ ТИП АРХІТЕКТУРНОЇ СПОРУДИ

© Шуляр В.А., 2006

Фізкультурно-оздоровчі комплекси – окремий тип архітектурної споруди, де створено можливості для поєднання умов для занять фізкультурою та спортом з лікувально-оздоровчими та відпочинково-розважальними функціями. Це – багатофункціональні споруди, які містять приміщення басейнів, спортивних, тренажерних залів, залів для занять аеробікою, шейпінгом, фітнес-клубів, приміщення для лікувально-оздоровчих процедур (фізіотерапії, бальнеології), розважального характеру (боулінг, більярд тощо), а також кафе, ресторани, салони краси тощо. Особливої популярності набули аквапарки, які можна віднести до фізкультурно-оздоровчих комплексів з розширеним асортиментом різноманітних водних розваг та атракціонів.

Науково-технічний прогрес та пов'язані з ним зміни в характері зайнятості населення призвели до того, що більшість працюючих зайняті в сфері розумової праці або в сфері обслуговування, де праця переважно “сидяча” і не потребує фізичних зусиль. Біологічні особливості людського організму такі, що для нормального функціонування він потребує, крім іншого, і регулярних фізичних навантажень. Тому такими популярними стали в багатьох країнах „біг для здоров'я”, відвідування тренажерних залів, басейнів, заняття тенісом, бадмінтоном тощо. Це дає змогу провадити здоровий спосіб життя, підтримувати свій організм у „тонусі”. Відповідальне ставлення до здоров'я громадян є одним з напрямків як державної політики розвинутих країн світу, так і керівництва окремих підприємств та установ.

Для організації активного відпочинку будують різноманітні фізкультурно-оздоровчі заклади, де створено умови для занять фізкультурою та спортом як самостійно, так і під керівництвом фахових інструкторів з метою підтримання фізичних кондицій організму. Найбільший інтерес нині

для відвідувачів таких закладів становлять можливості для плавання, розваг на воді, різноманітних водних процедур. Для цього у фізкультурно-оздоровчих комплексах передбачено функціонування одного або декількох басейнів, обладнаних різноманітними водними атракціонами: водяними гірками, штучними хвилями, ділянками зі стрімкою течією, водоспадами; створюється святкова атмосфера за допомогою технічних пристроїв, музики і фантастичного освітлення [1].

До складу комплексу вводять споруди і приміщення для рухливих і розважальних ігор, атракціони, кегельбани, більярдні тощо. Зали для поширених спортивних ігор: баскетболу, волейболу, тенісу, гандболу, бадмінтону часто проектують як універсальні зменшеного розміру для ігор за спрощеними правилами. Особливої популярності набули зали для занять аеробікою, шейпінгом, приміщення фітнес-клубів.

Один з ефективних шляхів підвищення фізичних кондицій організму – інтенсивні заняття спортом із застосуванням тренажерних пристроїв: велоергометрів, бігових доріжок, тренажерів, що імітують греблю та інші види спорту, силових тренажерів тощо. Тому до складу комплексу вводять тренажерні приміщення.

a

б

Рис. 1. Аквапарк у Сопоті, Польща: а – загальний вигляд; б – інтер'єр

Особливою популярністю користуються лазні (особливо сухого пару – сауна). Застосування різних видів парильних разом з іншими фізіотерапевтичними процедурами: купання, охолодження (на повітрі, чи снігом, водою) є сильним і надзвичайно ефективним засобом відновлення і підвищення працездатності організму.

Для оздоровчого ефекту застосовують фізіотерапевтичні процедури: тонізуючі душі, масажі, зокрема і підводний. Введено широкий набір приміщень для фізіотерапії, бальнеології (масажні,

інгаляторії, фотарії, солярії на відкритих майданчиках та у спеціальних приміщеннях, лікувальні і контрастні ванни, лікувальні душі, масажні). Розширюється склад приміщень лікарського контролю.

Відпочинковий характер фізкультурно-оздоровчих комплексів обумовлює появу у їхньому складі приміщень кафе, молочних барів, ресторанів, перукарень.

До цього типу споруд можна віднести збудовані у 80-ті роки минулого століття фізкультурно-оздоровчий комплекс у районі Серебрянка у Мінську (Беларусь), центр відпочинку «Aquadrom» у м. Гоккенгайм, басейн «Rebstock» у м. Франкфурт-на-Майні (Німеччина), „Римські купальні” у м.Кляйнкірхгайм (Австрія). Декілька аквапарків збудовано за останні роки у Польщі, зокрема у Кракові, Полковіцах, Козеніцах, Сопоті (рис. 1). У Росії збудовано великий культурно-оздоровчий комплекс з критим аквапарком площею 6700 кв.м. у Самарі (рис. 2), фізкультурно-оздоровчий комплекс у московському районі Мітіно [2]. В Україні архітектурне бюро «В.І. Єжов» запроєктувало аквапарки у Києві (рис. 3), Дніпропетровську, Севастополі [3].

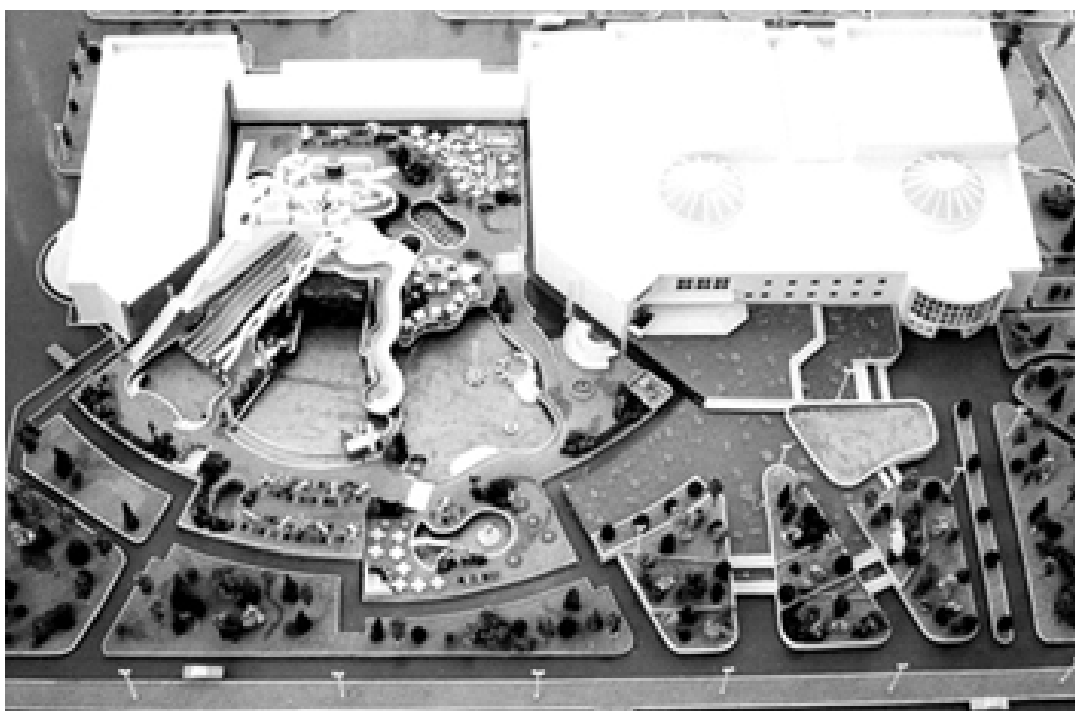

Рис. 2. Аквапарк у Самарі. Фото з макета з відкритим дахом

Найдоцільніше з огляду на необхідність рентабельної експлуатації фізкультурно-оздоровчого комплексу розміщувати такі споруди у великих містах. Ділянки для їхнього будівництва доцільно підбирати на рекреаційних територіях, у лісопарках чи поблизу них, у сусідстві з акваторіями рік та озер. Такі об'єкти можуть поставати і внаслідок реконструкції існуючих басейнів, частина з яких знаходяться нині у занедбаному стані. Зокрема, архітектор Я. Мاستило розробив проект реконструкції Палацу водних видів спорту на вул. Княгині Ольги у Львові під аквапарк.

Фізкультурно-оздоровчі комплекси успішно функціонують у курортно-відпочинкових зонах: на морському узбережжі, санаторно-курортних центрах, де вони є елементом відпочинкової програми.

У Німеччині, Польщі, Великобританії є приклади успішного функціонування сучасних аквапарків і у малих містах та заміських ділянках, за умови розвинутої дорожньої інфраструктури, будівництва їх у комплексі з готелями та іншими елементами туристично-відпочинкової інфраструктури. Поява такого комплексу притягає сюди відвідувачів, стає стимулом розвитку навколишніх територій.

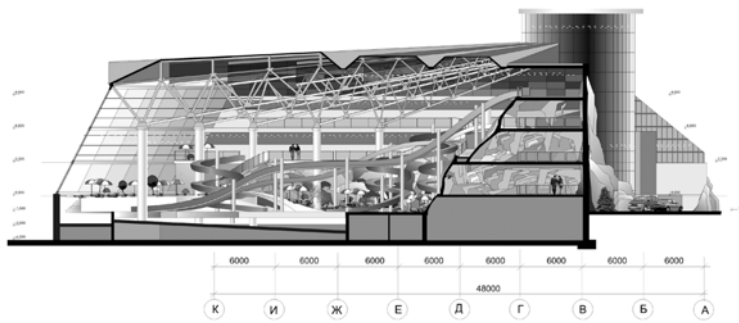
Площа ділянки для спорудження їх у місті може становити від 2 до 10 га.

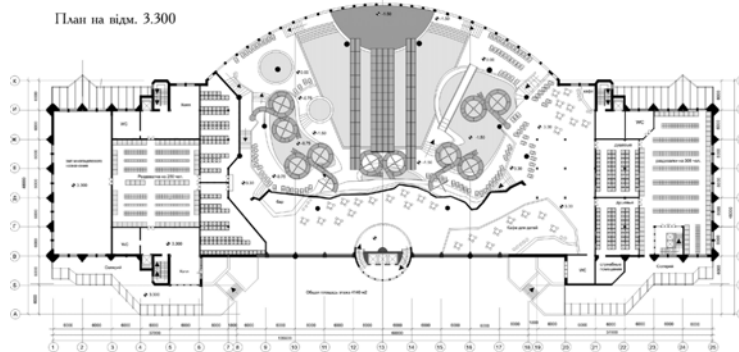
a)

б

в

г

Рис. 3. Проект аквапарку у Києві: а – генплан; б – макет; в – розріз; г – план на відм. 3.300

Фізкультурно-оздоровчі комплекси – це поліфункціональні споруди, для яких характерні різноманіття функцій та ускладненість взаємодії. В одній споруді поєднано кілька основних груп приміщень, нерідко дуже різних за параметрами, пропускну здатністю, тривалістю одного заняття, характером використання, характеристиками температури та вологості повітря. Кожне основне приміщення (спортивні зали, басейни, приміщення для тренажерів тощо) пов'язане з допоміжними (роздягальні, душові, санвузли, інвентарні, приміщення для інструкторів), що можуть бути автономними для кожного з основних приміщень чи загальними для декількох основних. Крім того, є загальні для всієї споруди вхідні, інформаційні, рекреаційні та інші простори [4].

В основу проектування фізкультурно-оздоровчих комплексів закладено такі принципи: багатоцільове використання, можливість експлуатації протягом усього року, прагнення комбінувати такий склад приміщень, який забезпечить можливість активного відпочинку для людей різних вікових груп і інтересів. В ідеальному випадку – це комплекс відкритих і критих споруд у пропорції, обумовленій кліматичними умовами району будівництва, що забезпечує можливість його цілорічного використання.

Проекти споруд для фізкультурних занять та відпочинку останнім часом демонструють принципово новий погляд на їхній образ порівняно з традиційними спортивними корпусами. Від медично стерильних і строго функціональних інтер'єрів споруд для спорту архітектурне проектування стрімко перейшло до середовища ірраціонального, мальовничого. Використання ванн для плавання, купання і розваг пластичної форми дало можливість проектувати зали за формою круглі, багатогранні з мінливою висотою, шириною, криволінійних обрисів. Сучасні зали з ваннами для купання різко контрастують із залами, де є ванни для спортивного плавання, де строго регламентуються ширина і глибина ванни, ширина обхідних доріжок тощо.

Рис. 4. Інтер'єр аквапарку у Кракові, Польща

Рис. 5. Інтер'єр аквапарку у Полковіцах, Польща

Проектними засобами зм'якшується відчуття ортогональності конструкцій: зовнішні стіни перетинаються водяними гірками, вводяться малі архітектурні форми, світильники у вигляді гігантських екзотичних квітів, фонтани тощо. Застосовують фантастичну колористику стін,

підсвічування, розпис тропічними пейзажами, використовують рідкісні живі рослини в інтер'єрі. Нерідко головною атракцією комплексу стають водяні гірки. Вони утворені з'єднанням прямих і вигнутих типізованих елементів доріжок і опорних конструкцій у різних сполученнях, залежно від розмірів і конфігурації басейну (чи природної водойми). Водяна гірка може містити одну чи більше доріжок, однакових чи різних за довжиною, формою й обрисом. Завдяки виразним обрисам, пластичності форм і значному масштабу ці пристрої додають комплексу характерних рекреаційних рис.

Треба зазначити, що всі ці складні пластичні форми і специфічні для відпочинково-оздоровчих споруд елементи незалежно від бажання архітектора-проектувальника породжують інший архітектурний характер споруди.

Необхідність різних варіантів багатофункціонального використання спортивних споруд (часто не зв'язаного із задалегідь визначеним часом), відвідування різними суспільними групами (родина, друзі, трудовий колектив), можливість спонтанного переходу від однієї ігрової форми до іншої – усе це обумовлює складні функціональні зв'язки приміщень фізкультурно-оздоровчих комплексів, накладає відбиток на своєрідність проектування і вибір композиційних рішень. Можна виділити два основні типи архітектурно-планувального вирішення: розчленований та інтегрований (компактний).

У розчленованих композиційних схемах особливо поширеними є функціональні блоки, що містять основні і допоміжні приміщення, наприклад – блок басейнів з роздягальнями, душовими приміщеннями, кімнатою інструкторів, блок спортивних залів зі своїми роздягальнями та душовими, блок для фізіотерапевтичних та оздоровлювальних процедур. За розчленованої композиції спрощуються функціональні зв'язки, забезпечується природна освітленість, досягається динамічність об'ємно-планувального рішення. Значно простіше вирішуються конструкції споруди. Однак при цьому подовжується довжина комунікацій, збільшується опалювальний периметр зовнішніх стін, зайво ізолюються різні місця занять.

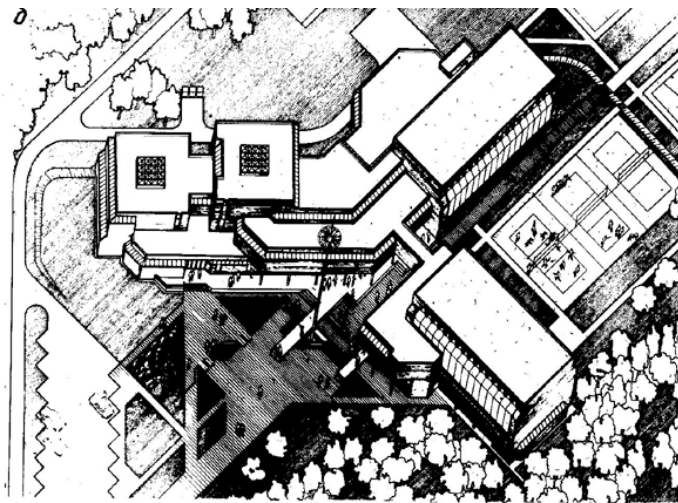

Рис. 6. Фізкультурно-оздоровчий комплекс у Мінську, Беларусь

Інтегроване (компактне) розташування елементів у фізкультурно-оздоровчому комплексі (незважаючи на труднощі сполучення різнохарактерних конструкцій), ускладнення функціональних зв'язків і неможливість природного освітлення всіх приміщень має низку привабливих рис: можливість формування гнучкого архітектурного середовища, поява зв'язаних між собою і з зовнішнім оточенням просторів, що перетікають, створюють привабливі інтер'єри (рис. 7). Часто в одному великому об'ємі поєднуються простори декількох приміщень. У такому архітектурно-планувальному вирішенні особливо ефективними є багатосвітні вестибулі чи пішохідні комунікаційні простори з верхнім природним освітленням, які створюють просторий та привабливий інтер'єр, дають змогу візуально поєднати окремі частини комплексу та сприяють кращій орієнтації відвідувачів.

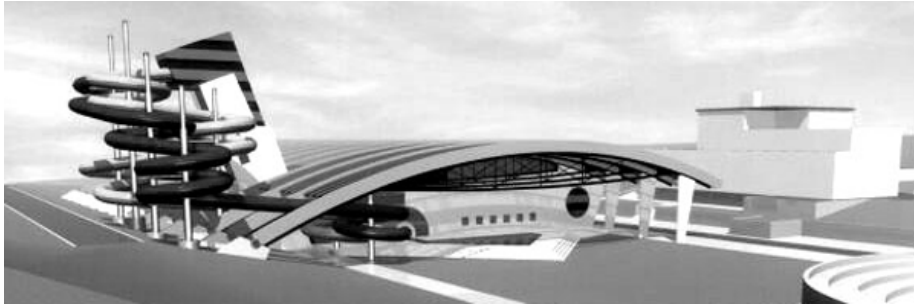

Рис. 7. Проект аквапарку у Глухолазах, Польща

Застосування великопрольотних конструкцій – куполів, оболонки, складчатих конструкцій, висячих покриттів – дає змогу створити індивідуальний архітектурний образ споруди ФОК.

Треба підкреслити, що фізкультурно-оздоровчі комплекси, призначені для організації активного відпочинку, розваг, занять аматорським спортом, відрізняються від спортивних споруд видовищного характеру, а також споруд, призначених для підготовки спортсменів і становлять окремий тип архітектурних споруд.

1. Jarosław Kaczmarek. Architektura rekreacji // Architektura-Murator. – 2001. – S. 37–44. 2. Козырев С. Многофункциональный оздоровительный комплекс // “Архитектура. Строительство. Дизайн”. – 2003. – № 6 (40). – С.24–25. 3. Аквапарки архитектурного бюро «Ежов» // «А+С». – 2005. – № 1. – С.108. 4. Neufert Ernst. Podręcznik projektowania architektoniczno-budowlanego. – Warszawa: “Arkady”, 2000.